

Module Preventie

Preventie (van geldzorgen) zorgt ervoor dat mensen financieel gezond blijven door het bijbrengen van kennis en vaardigheden. Het doel is om geldproblemen te voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen.

© NVVK 2023

Alle auteursrechten en andere intellectuele eigendomsrechten op de inhoud van deze module berusten bij de NVVK, branchevereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren. Gebruik van en verwijzing naar de bepalingen in deze module is slechts toegestaan onder vermelding van de bron. De NVVK is niet aansprakelijk voor de wijze waarop niet-leden van de vereniging de bepalingen uit deze module ten uitvoer brengen.

Doel

Het doel van preventie (van geldzorgen) is te zorgen dat mensen financieel gezond blijven door hun financiële gezondheid te bevorderen en te beschermen door het bijbrengen van kennis en vaardigheden. Ook heeft preventie tot doel geldproblemen te voorkomen of in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen. Preventie vindt plaats zonder uitwisseling van persoonsgegevens.

Wettelijk kader

De kaders voor Preventie volgen uit de bepaling uit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs).

Om te adviseren of te bemiddelen bij financiële producten heeft een organisatie een vergunning nodig van de AFM. Kredietbanken en gemeenten zijn hiervan uitgezonderd. Medewerkers die adviseren of bemiddelen bij financiële producten moeten een Wft-diploma (Wet op het financieel toezicht) hebben.

Vereiste kennis

De schuldhulpverlener heeft kennis van het wettelijk kader en van:

- verschillende vormen van preventie;
- het schuldhulpverleningsproces;
- de sociale, lokale, kaart en inkomensondersteunende maatregelen;
- stress-sensitief werken.

Beschrijving

De Wgs verplicht gemeenten om een plan te maken voor (integrale schuldhulpverlening en) preventie, het voorkomen dat inwoners schulden aangaan die ze niet kunnen betalen. Een gemeente bepaalt het preventiebeleid op basis van de lokale schuldenproblematiek. Die is in kaart te brengen met variabelen, zoals: leeftijdsopbouw, werkgelegenheid, gemiddeld opleidingsniveau en beroep op de schuldhulpverlening van de inwoners.

Ook lokale partijen hebben vaak relevante kennis over life events, risicogroepen of verborgen schulden. Denk aan de sociale dienst, sociaal raadslieden, scholen, woningcorporaties, cliëntenraden, deurwaarders, kinder- en armoedefondsen, maatschappelijke opvang, huisartsen, voedselbanken of het maatschappelijk werk.

Preventiebeleid is vaak nauw verbonden met het armoedebestrijdingsbeleid van de gemeente. Dat is zelf ook een instrument om schulden te voorkomen. De gemeente kan in de rol van schuldeiser ook schulden helpen voorkomen met een sociaal incassobeleid, warme doorverwijzing naar schuldhulp en deelname aan het NVVK-convenant met de Lokale Overheid.

Vormen van preventie

Afhankelijk van de doelen die de gemeente wil bereiken, de doelgroepen en het beschikbare budget kan de gemeente verschillende vormen van preventie inzetten. Er zijn meerdere manieren om naar preventie te kijken. Onderstaande indelingen – ontwikkeld in de gezondheidszorg – zijn mogelijk behulpzaam.

Preventie ingedeeld in fasen op basis van **de ernst van problematiek**:

- **Fase 1 – Primaire preventie:** Er zijn geen geldzorgen. Doel is om mensen hiervoor te behoeden. Denk aan het kunnen sparen voor onvoorziene uitgaven, goed zicht te hebben op inkomsten en uitgaven, voorbereid te zijn op en snel te kunnen reageren op financiële consequenties van 'life events', inclusief financiële educatie;
- **Fase 2 – Secundaire preventie:** Er is sprake van beginnende geldzorgen. Doel is vroege opsporing om verergering van de problemen te voorkomen. Hieronder valt bijvoorbeeld de signalering van en doorverwijzing door huisartsen bij beginnende geldzorgen. Ook het opsporen van risicofactoren hoort bij secundaire preventie;
- **Fase 3 – Tertiaire preventie:** Er is (of was) sprake van ernstige geldzorgen die inmiddels zijn (of worden) opgelost. Doel is om terugval te voorkomen en zelfredzaamheid te bevorderen.

Preventie ingedeeld naar **doelgroep** aan de hand van de **mate van risico**:

- *Universele preventie* richt zich op iedereen. Preventie bestaat bijvoorbeeld uit het wijzen op het belang van een goede administratie en de risico's van lenen;
- *Selectieve preventie* richt zich op groepen mensen die géén geldzorgen hebben, maar door bepaalde factoren wel groter risico lopen om in een (problematische) schuldsituatie terecht te komen. Hierbij kun je denken aan (financiële ondersteuning bij) 'life events', zoals meerderjarig worden, het krijgen van een kind of een scheiding;
- *Geïndiceerde preventie* richt zich op mensen die wel betalingsachterstanden of andere financiële problemen hebben maar niet in een problematische schuldsituatie zitten. De preventie heeft als doel om de hulpvrager financiële vaardigheden aan te leren en zo te voorkomen dat de situatie verslechtert;
- *Probleemgerichte preventie* richt zich op mensen in een problematische schuldsituatie. Voorkomen van escalatie en het bevorderen van financiële redzaamheid zijn het doel. Als stabilisatie het hoogst haalbare doel is (omdat een schuldregeling nog niet mogelijk is), zorgt deze vorm van preventie ervoor dat mensen zich ondanks hun langdurige schuldsituatie toch kunnen redden en de situatie niet verder verslechtert.

De activiteiten bij geïndiceerde en probleem gerelateerde preventie kunnen overlappen met die van financiële begeleiding, zie ook de (sub)modules Budgetcoaching, Budgetbeheer en Beschermingsbewind.

Preventie die voorkomt dat inwoners na het afronden van een schuldregeling opnieuw geldproblemen krijgen, valt onder de module Nazorg.

Organisatie van het aanbod

Landelijke of lokale ketenpartners kunnen een deel van de preventie-activiteiten uitvoeren. Denk aan bijvoorbeeld maatschappelijk werk, werkpleinen, sociale wijkteams maar ook vrijwilligersorganisaties, werkgevers, kerken/moskeeën, gezondheidscentra, buurthuizen, banken en financiële dienstverleners, de Nederlandse Schuldhulprouwe of het Nibud.

Aandachtspunten

- Denk goed na over het overbrengen van de preventieboodschap. Zaken als welke organisatie die uitdraagt, welke woorden je kiest (bijvoorbeeld 'schulden' of 'geldzorgen') en in hoeverre je inspeelt op wat we weten van gedrag, (bijvoorbeeld het ABC van motivatie of de behoefte aan beloning), bepalen of inwoners ervoor openstaan.
- Schuldpreventie draait om gedragsverandering en vraagt een lange adem. Kiezen voor activiteiten voor een bepaalde groep gedurende een aantal jaar levert daarom vaak meer op dan om elk jaar een andere groep te bedienen.
- Zorg dat iedereen in het brede netwerk afweet van preventie-activiteiten en schuldhulpverlening en inwoners zo nodig doorverwijst.
- Als ketenpartners preventietaken uitvoeren, moet je met de ketenpartners taken, verantwoordelijkheden en processen op elkaar afstemmen.
- Registreer de inzet van preventie-activiteiten en het beschikbare budget.
- Bepaal hoe en wanneer je preventie evalueert om te bepalen of de doelen worden behaald en welke factoren daaraan bijdragen. Gebruik de kennis die je opdoet om de huidige preventie-activiteiten of een volgend preventieplan te verbeteren.